

початкової освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх фахівців до групової взаємодії в командних видах спорту.

ГАЦ Георгій Опанасович – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Волинського національного університету імені Лесі Українки

Наукові інтереси: адаптивне фізичне виховання, професійна підготовка майбутніх фахівців до групової взаємодії в командних видах спорту.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

PRIMA Dmytro Anatoliyovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor of the Department of Theory

and Methodology of Primary Education at Lesya Ukrainka Volyn National University.

Scientific interests: professional training of future specialists for group interaction in team sports.

GAC Georgiy Opanasovich – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Special and Inclusive Education at Lesya Ukrainka Volyn National University.

Scientific interests: adaptive physical education, professional training of future specialists for group interaction in team sports.

Стаття надійшла до редакції 04.10.2023 р.

УДК 378.147

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-211-234-238

ШУМСЬКИЙ Олександр Леонідович –

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Харківського національного економічного університету
імені Семена Кузнеця

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9498-7509>

e-mail: o1123@ukr.net

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНИХ РЕСУРСІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У роботі розглянуто дидактичні можливості комп'ютерних засобів навчання та електронних освітніх ресурсів як засобу підвищення ефективності навчання іноземної мови. Показано, що інтенсивний розвиток інформаційних технологій створив передумови для появи нової наукової дисципліни – електронної лінгводидактики, яка досліджує особливості та закономірності розвитку процесу іноземної підготовки в нових умовах глобального інформаційно-освітнього середовища. Доведено, що в умовах сьогодення електронні освітні ресурси дозволяють ефективно вирішувати низку дидактичних завдань у таких видах іноземної навчальної діяльності, як представлення навчальної інформації, контроль засвоєння навчального матеріалу, формування мовленнєвих навичок та вмінь. Істотною перевагою використання програмних інструментів нового покоління є можливість для викладачів самостійно створювати електронні освітні ресурси, які дають змогу реалізувати власні дидактичні та методичні ідеї у новому, цифровому, форматі. Схарактеризовано переваги автоматизованих навчальних комплексів у плані забезпечення здобувачів освіти оптимальними умовами для іноземної діяльності та формування у них основних практичних умінь та навичок у різних видах іноземної мовленнєвої діяльності. Обґрунтовано, що основним завданням автоматизованих навчальних комплексів має бути надання допомоги здобувачам вищої освіти щодо усвідомленого здійснення комплексної самоіндивідуалізації за мотивувальними, навчальними, розвивальними і формувальними функціями іноземної освіти. Показано, що важливу роль в удосконаленні методичного аспекту навчання іноземної мови відіграють електронні підручники, гіпертекстова структура яких забезпечує вільний доступ до необхідної довідкової, словникової чи енциклопедичної інформації, а також дає змогу користувачеві самостійно обирати оптимальну траєкторію вивчення навчального матеріалу, спосіб його викладення та зручний темп роботи у відповідності з психофізіологічними особливостями свого сприйняття. Таким чином, використання електронних освітніх ресурсів надає можливість сформувати новий, автономний, тип здобувача освіти, здатного бути суб'єктом власної іноземної діяльності.

Ключові слова: електронні освітні ресурси, здобувачі вищої освіти, іноземна підготовка, електронна лінгводидактика, автоматизовані навчальні комплекси, електронні підручники.

SHUMSKYI Oleksandr Leonidovych –

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Professor of the Department of Foreign Languages and
Cross-cultural Communication of Simon Kuznets
Kharkiv National Economic University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9498-7509>

e-mail: o1123@ukr.net

USE OF ELECTRONIC EDUCATIONAL RESOURCES IN THE COURSE OF TEACHING UNIVERSITY STUDENTS A FOREIGN LANGUAGE

In the paper the didactic possibilities of computer learning tools and electronic educational resources as a means of increasing the effectiveness of foreign language learning are analysed. It is shown that the intensive development of information technologies has created prerequisites for the emergence of a new scientific discipline – Electronic Linguodidactics, which researches the peculiarities and patterns of the development of the process of foreign language training in the new conditions of the global information- and educational environment. It is proved that at present, electronic educational resources make it possible to effectively solve a number of didactic tasks in such types of foreign language educational activities as presentation of learning information, control of learning material acquisition, formation of speaking skills. A significant advantage of using software tools of the new generation is the possibility for teachers to autonomously create electronic educational resources that enable implementing their own didactic and methodical ideas in a new, digital format. The advantages of automated educational complexes in terms of providing university students with optimal conditions for foreign language activities and forming their basic practical skills in various types of foreign language speaking activities are characterized. It is substantiated that the main task of automated educational complexes should be providing assistance to students as for the conscious implementation of complex self-individualization according to the motivational, educational, developmental and formative functions of foreign language education. It is demonstrated that an important role in improving the methodical aspect of foreign language learning is played by electronic textbooks, the hypertext structure of which provides free access to the necessary reference-, dictionary- or encyclopedic information, and also allows the user to independently choose the optimal trajectory of studying the learning material, the way it is presented, and a comfortable pace of work in accordance with the psychophysiological features of their perception. Thus, the use of electronic educational resources provides an opportunity to form a new, autonomous, type of the university student capable of being the subject of his/her own foreign language activity.

Keywords: *electronic educational resources, university students, foreign language training, Electronic Linguodidactics, automated educational complexes, electronic textbooks.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Цілі та завдання сучасної вищої школи передбачають оволодіння здобувачами освіти базовими фаховими знаннями та вміннями, в тому числі й іншомовними, які в контексті глобалізаційних процесів набувають особливої актуальності для фахівців будь-якої галузі. Як свідчить вітчизняна та зарубіжна практика, нові можливості для підвищення якості процесу навчання іноземної мови відкриваються завдяки впровадженню в освітній процес сучасних інформаційних та телекомунікаційних технологій, які мають значний дидактичний потенціал, що дозволяє мотивувати студентів, відкриваючи нові можливості для розвитку та вдосконалення освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведений аналіз наукової та науково-педагогічної літератури показав, що питання інформатизації як освітньої діяльності взагалі, так і іншомовної зокрема, є однією із фундаментальних проблем сучасної вітчизняної і зарубіжної науки. Так, особливості застосування інформаційних технологій у навчанні іноземної мови схарактеризовано в дослідженнях Є. Долинського, І. Костікової, Л. Морської, К. Бітті (K. Beatty), Б. Гаваліс (B. Gavalis), М. Шарплс (M. Sharples). Широке коло питань щодо підвищення ефективності самостійної іншомовної навчальної діяльності засобами інформаційних технологій розглядалося Є. Співаковською-Ванденберг, Дж. Герштейном (J. Gerstein), Дж. Граусом (J. Graus), Р. Райсом (R. Rice), Д. Шмітом (D. Schmit), М. Томасом (M. Thomas), С. Вілером (S. Wheeler). Можливості вивчення іноземної мови в умовах

віртуальної реальності й кіберпростору розглянуто в роботах Б. Моїсеєва, М. Концевого.

Мета статті – розглянути дидактичні можливості комп'ютерних засобів навчання та електронних освітніх ресурсів як засобу підвищення ефективності навчання іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Не викликає сумнівів, що у ХХІ столітті в умовах становлення нового інформаційного суспільства, в якому основним продуктом виробництва і споживання є інформація, освітні потреби особистості вже не можуть бути повною мірою задоволені виключно шляхом використання традиційних друкованих навчальних матеріалів. Глобальною закономірністю педагогічної науки стали комп'ютеризація та електронізація навчального процесу в межах формування інфоосфери на основі сучасних систем перероблення і передачі інформації, баз загальнолюдських знань і даних, програмних засобів.

Необхідно підкреслити, що в Україні, як і в більшості країн світу, питання модернізації освіти, пов'язані з її всебічною інформатизацією з метою підготовки й адаптації молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві, широко обговорюються та вирішуються на законодавчому рівні. Так, у міжнародних документах, зокрема, Стандартах ЮНЕСКО щодо інформатизації освіти [1], а також у низці державних нормативних документів України пріоритетними напрямками розвитку освіти у ХХІ столітті проголошується впровадження сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій в освітній процес для його вдосконалення і забезпечення доступності та якості освіти [2].

Станом на сьогодні, внаслідок переходу до нових форм і технологій роботи з інформацією, значною мірою модифіковано методологічну й методичну парадигму як освіти взагалі, так і теорію навчання іноземної мови, зокрема. Так, динамічний розвиток інформаційних технологій створив передумови для розроблення та функціонування цифрового формату освітнього контенту, що відзначається значним спектром методичних і дидактичних інновацій. Глибоке переосмислення сутності означеного процесу призвело до суттєвих змін у загальній теорії навчання – дидактиці, а також стало поштовхом для започаткування нового наукового напрямку в педагогіці – електронної дидактики (eDidactics) – «галузі сучасної дидактики, що досліджує закони, закономірності, принципи та засоби електронного навчання, які застосовуються з метою дистанційного набуття компетентностей» [3, с. 177].

Свою чергою, інноваційним науково-методичним напрямом у навчанні іноземної мови стала нова наукова дисципліна, що досліджує особливості й закономірності розвитку процесу іншомовної підготовки в нових умовах глобального інформаційно-освітнього середовища, – електронна лінгводидактика, яка об'єднала дидактичні, методичні та інформаційні компоненти в єдину методологічну систему [4].

Основне призначення електронної лінгводидактики полягає в забезпеченні, на основі інтеграції досвіду традиційної методики навчання мови з технологічними перевагами інформаційних технологій, теоретичної та методичної бази для навчання іноземних мов у нових умовах інформаційного суспільства. Тож, беззаперечним є те, що в реаліях сьогодення одним із шляхів вирішення проблеми навчально-методичного забезпечення педагогічної системи навчання іноземних мов має стати широке впровадження інформаційних технологій, які здатні кардинально змінити характер процесу освіти, розширити його можливості, забезпечити універсальний і дистанційний доступ до необмеженої кількості автентичної інформації іноземними мовами, скорегувати існуючі та створити нові форми і способи іншомовної діяльності, сформувати або трансформувати певні якості майбутнього фахівця у процесі його академічної підготовки в динамічних умовах глобалізованого світу і забезпечити успішну діяльність в умовах інформатизації суспільства.

Загальновідомо, що електронні засоби навчання дозволяють більш ефективно вирішувати низку дидактичних завдань у різних видах навчальної діяльності, зокрема:

1. У процесі представлення навчальної інформації:

- комп'ютерна візуалізація навчальної інформації;

- моделювання та імітація досліджуваних об'єктів, процесів та явищ;

- створення та використання інформаційних баз даних.

2. У процесі контролю засвоєння навчального матеріалу:

- здійснення контролю зі зворотним зв'язком, з діагностикою помилок за результатами навчання;

- контроль та самоконтроль.

3. У процесі формування певних навичок та вмінь:

- розвиток конкретних типів мислення;

- формування вміння приймати оптимальне рішення у складній ситуації;

- формування інформаційної культури.

На ринку цифрової освітньої продукції існує доволі широкий асортимент електронних засобів навчання іноземних мов, таких як: комп'ютерні навчальні програми, електронні підручники, тренажери та репетитори, автоматизовані курси, навчальні комп'ютерні ігри, електронні словники, енциклопедії, довідники тощо. Проте, якість багатьох існуючих програмних продуктів не завжди виправдовує загальноприйняте уявлення про їх ефективність. У теперішній час у створенні електронних освітніх ресурсів переважає практика, що полягає у співпраці викладача іноземних мов з програмістами і веб-дизайнерами із домінуючою роллю останніх. Подібна практика, окрім очевидних «плюсів», має також і серйозні «мінуси». Так, однією зі слабких сторін цього способу розроблення електронних освітніх ресурсів є відсутність у педагога можливості оперативного самостійно модернізувати навчальний контент, розміщувати його в мережі Інтернет, керувати ним дистанційно тощо. Тому істотною перевагою використання програмних інструментів нового покоління, а саме: середовищ швидкого проектування (Rapid Application Development), наприклад, ToolBook, Macromedia Authorware; спеціальних шаблонів для розміщення власного контенту тощо, є можливість для викладачів самостійно створювати електронні навчальні ресурси, які дають змогу реалізувати власні дидактичні та методичні ідеї у цифровому форматі.

До електронних освітніх ресурсів відносимо також автоматизовані навчальні комплекси, які, як засіб активізації, підтримки та розвитку іншомовної діяльності, вможливають реалізацію системного підходу до проблеми іншомовного навчання, зокрема: на основі комплексного і цілеспрямованого застосування інформаційно-комунікаційних технологій забезпечують здобувачам освіти оптимальні умови для іншомовної діяльності та формування у них основних практичних умінь та навичок у різних видах мовленнєвої діяльності, які визначають особистісне зростання, професійну успішність і затребуваність майбутнього фахівця; надають можливість самостійно, спираючись на базу стартових знань та вмінь,

утілювати в життя індивідуальну траєкторію навчання з іноземних мов з урахуванням індивідуальних особливостей та особистісних потреб.

Основним завданням автоматизованих навчальних комплексів є надання допомоги здобувачам вищої освіти щодо усвідомленого здійснення комплексної «самоіндивідуалізації» за мотивувальними, навчальними, розвивальними і формувальними функціями іншомовної освіти, а саме: стимулювання студентів до іншомовної діяльності; розвиток широкого алгоритмічного мислення; спонукання їх формувати у себе вміння самостійного прийняття рішень і планування власної самостійної діяльності, пошуку методів вирішення проблем та оцінки результатів цієї діяльності; розвиток творчого мислення й уяви тощо [5; 6].

Крім того, автоматизовані навчальні комплекси мають надавати як викладачеві, так і здобувачу освіти можливість контролювати результати та проводити корекцію своєї іншомовної діяльності, аналізувати допущені помилки. Використання автоматизованого навчального комплексу надає можливість здобувачам освіти «діяти відносно незалежно від викладача; визначати цілі та ставити перед собою конкретні завдання; обирати адекватні засоби, шляхи і способи вирішення проблем та досягнення цілей; свідомо здійснювати процеси самопізнання і визначати свої психофізіологічні та психологічні особливості; використовувати прийоми опанування знань, умінь і навичок, адаптуючи їх відповідно до своїх індивідуальних особливостей; спостерігати, контролювати та регулювати свою мовленнєву і невербальну поведінку в ситуаціях міжкультурної комунікації; керувати власними інтересами та мотивами, а також нести відповідальність за свої успіхи і помилки; проектувати свої вміння та здібності активного і творчого суб'єкта навчання на професійну діяльність у закладі вищої освіти; навчатися впродовж усього життя» [7, с. 78-79].

Важливу роль в удосконаленні методичного аспекту навчання іноземної мови відіграють електронні підручники. Електронний підручник – це комплексна програмна інформаційна система, яка забезпечує реалізацію широкого спектру дидактичних можливостей інформаційних технологій на всіх етапах процесу навчання, а саме: постановка навчальних завдань, наочне представлення навчального матеріалу, організація навчальної діяльності, автоматизація контролю та корекції знань, окреслення напрямів для самостійного опрацювання навчального матеріалу.

Електронні підручники, зазвичай, мають ретельно структурований навчальний матеріал, що подається у вигляді послідовних інтерактивних кадрів, які містять не лише текстову інформацію, але й мультимедійні

додатки. Гіпертекстова структура дає змогу користувачеві самостійно обирати оптимальну траєкторію вивчення навчального матеріалу, зручний темп роботи і спосіб викладення матеріалу у відповідності з психофізіологічними особливостями свого сприйняття. В деяких електронних підручниках передбачена також функція автоматичної фіксації дій користувача для подальшого їх аналізу викладачем.

Ергономічно побудований користувацький інтерфейс програмного забезпечення електронних підручників, орієнтований на максимальну психологічну та зорову зручність для користувача, поряд із системою гіпертекстових посилань дозволяє користувачеві в будь-який момент звертатися до пройденого або нового навчального матеріалу. Крім того, електронний підручник забезпечує вільний доступ до необхідної довідкової, словникової чи енциклопедичної інформації.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розробок. Отже, використання електронних освітніх ресурсів відкриває нові перспективи для підвищення продуктивності навчання іноземних мов, надає можливість сформувати новий, автономний, тип здобувача освіти, здатного бути суб'єктом власної іншомовної діяльності. Застосування таких ефективних інструментів, як інтерактив, мультимедіа, можливість індивідуалізації навчання, інформаційна насиченість, постійне оновлення інформаційного матеріалу, широка варіативність дозволяє реалізувати широкий спектр дидактичних завдань на всіх етапах процесу навчання іноземних мов.

Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у дослідженні особливостей підготовки здобувачів вищої освіти до продуктивного використання в процесі самостійної іншомовної діяльності інформаційного та освітнього потенціалу мережі Інтернет.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. UNESCO's basic texts on the information society. Paris: UNESCO, 2003. 108 p.
2. Проект «Концепція розвитку освіти України на період 2015–2025 років». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1078> (дата звернення: 15.11.2023).
3. Cognitive and neuropsychological approaches to mental imagery / M. Denis, J. Engelkamp, J. Richardson (Eds.). New York: Springer. 2011. 443 p.
4. Гарцов О. Електронна лінгводидактика: інновації мовної освіти: монографія. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2010. 380 p.
5. Elkins, D., Pinder, D. E-learning fundamentals: A practical guide. New York: ATD Press, 2015. 176 p.
6. Blokdyk, G. Personal learning environment: A complete guide. Brendale: 5STARCOOKS, 2020. 244 p.
7. Бориско Н. Ф. Концепція навчально-методичного комплексу для практичної мовної підготовки вчителів німецької мови (матеріал інтенсивного навчання): монографія. Київ: Вид. центр КНЛУ, 1999. 268 с.

REFERENCES

1. UNESCO's basic texts on the information society. (2003). UNESCO.
2. Proekt "Kontseptsiia rozvytku osvity Ukrainy na period 2015–2025 rokiv" [The project "Concept of the development of education of Ukraine for the period 2015-2025"]. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT1078> (last accessed: November 15, 2023). [in Ukrainian].
3. Denis, M., Engelkamp, J., & Richardson, J. (Eds.). (2011). Cognitive and neuropsychological approaches to mental imagery. Springer.
4. Hartsov, O. (2010). Elektronna linhvodydaktyka: innovatsii movnoi osvity [Electronic linguodidactics: innovations in language education]. Lambert Academic Publishing. [in Ukrainian].
5. Elkins, D., Pinder, D. (2015). E-learning fundamentals: A practical guide. ATD Press.
6. Blokdyk, G. (2020). Personal learning environment: A complete guide. 5STARCOoks.
7. Borysko, N. F. (1999). Kontseptsiia navchalno-metodychnoho kompleksu dlia praktychnoi movnoi pidhotovky vchyteliv nimetskoj movy (material intensyvnogo navchannia) [Concept of educational and methodological

complex for practical language training of German language teachers (intensive training material)]. Vyd. tsentr KNLU. [in Ukrainian].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ШУМСЬКИЙ Олександр Леонідович – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Наукові інтереси: методика навчання іноземних мов.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

SHUMSKYI Oleksandr Leonidovych – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Foreign Languages and Cross-cultural Communication of Simon Kuznets Kharkiv National Economic University.

Scientific interests: methodology of foreign language teaching.

Стаття надійшла до редакції 04.10.2023 р.

УДК 378.018.8: 373.5

DOI: 10.36550/2415-7988-2023-1-211-238-242

ПРИМА Раїса Миколаївна –

доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики початкової освіти
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3278-1900>
e-mail: primar@ukr.net

ЗДІХОВСЬКА Тетяна Вікторівна –

кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7375-3431>
e-mail: zdihovska.tetyana@gmail.com

ІОВХІМЧУК Наталія Володимирівна –

кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії і методики початкової освіти
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4617-3535>
e-mail: nata.iov@ukr.net

АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ОСВІТНІХ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано теоретичні аспекти підготовки майбутніх учителів української мови до застосування освітніх інтернет-ресурсів у професійній діяльності. Актуалізовано проблему інформатизації освіти як найважливішого чинника реалізації сучасної освітньої парадигми, що відкриває нові горизонти у площині модернізації системи освіти в Україні й водночас висуває підвищені вимоги до професійної підготовки здобувачів вищої освіти, зокрема майбутніх учителів української мови. Зосереджено увагу на трактування ключового поняття «освітні інтернет-ресурси» через характеристику феноменів «інформація» та «ресурс», співвіднесення понять «енергія» та «інформація». Студійовано огляд наукових позицій у площині порушеної проблеми. З'ясовано, що «поняття «інформація» є ключовим не лише щодо інформатики, а й одним із фундаментальних понять сучасності, є відображенням реального світу будь-яким чином (усно, письмово, за допомогою технічних пристроїв) за допомогою умовних сигналів.

Встановлено, що інформаційні ресурси є продуктом інтелектуальної діяльності, представленої у формі, що дозволяє використовувати їх у необхідних цілях. Вони мають власні унікальні якості, велике суспільне значення і впливають на всі суспільні процеси. Під Інтернет-ресурсами розуміємо сукупність методів та технічних засобів збору, організації, зберігання, обробки, передачі та подання інформації, що розширюють знання майбутніх фахівців та розвивають їхні можливості з управління технічними та соціальними процесами. Констатовано, що інформаційні ресурси, які застосовуються в освітньому процесі, мають бути змістовними, технічно і технологічно пов'язаними з